RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

I ÅRG. STOCKHOLM, 15 APRIL 1912. N:o 4.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad

Redaktör: ELISABETH KREY.
Träffas onsdag och lördag kl. 1/2 4—1/2 5.
Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. Norr 600. Allm. tel. Brunkeb. 944.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Distribuering i Stockholm:
Rikstel. Norr 585. Allm. tel. 209 68.
9 f. m.—7 e. m.
Prenumeration genom posten
Pris för 1912 75 öre. Lösnummer 5 öre.
För Utlandet 1 krona 75 öre i postanvisning till tidningens expedition.
Annonspris: 20 öre per millimeterhöjd, större annonser och årsannonser rabatt.
Rikstel. 456. Allm. tel. 604.
9 f m.—7 e. m.

Vad som är ideellt riktigt, det blir också med nödvändighet förr eller senare riktigt i praktiken, och av den grunden är jag för min del bestämd anhängare av kvinnans politiska rösträtt. Jag kan omöjligt förstå, att den skulle kunna medföra någon våda eller att den överhuvud skulle orsaka någon märkbar förändring. Det är en naturlig följd i den lagstiftning, som ekonomiskt — jag menar i fråga om arvsrätt — likställde kvinnan med mannen utan hänsyn till hennes oförmåga att göra krigstjänst o. s. v. Reformens största betydelse tycks mig vara av principiell natur.

VERNER VON HEIDENSTAM.

Regeringsförslaget.

Ett avgörande steg mot vårt måls förverkligande har tagits. Den 2 april 1912 framlade för första gången en svensk regering inför riksförsamlingen ett förslag om politisk rösträtt åt landets kvinnor. Att redan nu höja jublande segerrop är för tidigt, men det hindrar ej att vi uttrycka vår tacksamhet mot den liberala regeringen och vår tillfredsställelse i stort med det framlagda förslaget, vars innebörd i korthet är: *politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor på samma villkor som för män.*

Att de "streck", som alltjämt begränsa männens allmänna rösträtt, också skulle föreslås gälla kvinnorna är lätt att förstå, om det dock måste beklagas, att enligt de bestämmelser, som härav blivit en följd, den gifta kvinnans valrätt, för såvitt hon ej vunnit boskillnad, tills vidare måste göras direkt beroende även av mannens utskyldsbetalning och ekonomiska självständighet.

Mot det i utsikt ställda kompletteringsförslaget, att äkta makar skulle genom fullmakt få rösta för varandra, synes oss inga befogade anmärkningar kunna göras, varemot är lätt att inse att påtagliga fördelar skulle vinnas. Svårigheter kunna otvivelaktigt i vissa fall uppstå för äkta makar att samtidigt utöva sin rösträtt. Och genom förslaget borde udden kunna brytas av talet om omöjligheten för landsbygdens kvinnor att kunna använda sin rösträtt i samma utsträckning som städernas.

Justitieministerns utförliga motivering till regeringsförslaget i dess helhet ådagalägger klart, varför reformen, uppburen av en bestämd folkmening, ej längre bör undanskjutas. Starkt stödja tids- och samhällsförhållandena, sådana de utvecklat sig, det kvinnliga rösträttskravet, redan i och för sig grundat i själva rättvisan. Det moderna samhället behöver kvinnans medverkan vid de allmänna ärendena. Hennes insikter och mognad härför äro i princip erkända genom hennes delaktighet i den kommunala rösträtten och därav följande rätt till inverkan på valen i Första kammaren. Och delaktighet i den politiska makten är den enda verkliga garantien för kvinnans rätt, hennes rätt som individ, hustru och moder.

Justitieministern reducerar till deras rätta värde de varandra motsägande invändningarna mot kvinnorösträtten, att det specifikt kvinnliga skall gå under, men att vi skola få en förkvinnligad politik. Han påvisar vidare, hurusom den officiella utredningen vitsordar, att partiernas jämviktsläge blir i det väsentliga orubbat av de kvinliga väljarnas tillkomst. Men denna utredning har icke bestyrkt de uttalade farhågorna för kvinnorösträtten och dess förmenta skadliga sociala verkningar eller rubbat skälen för dess principiella berättigande. Det är välgrundad anledning antaga, att de svenska kvinnorna även i sin politiska verksamhet skola söka främja hela folkets fortbestånd och utveckling.

Kraftigt argumenterat har vårt rättfärdighetskrav burits fram av regeringen. En viktig roll spelar därvid kvinnornas eget visade rösträttsintresse. Och i det stycket gäller det nu framför allt för oss, som fylkat oss under rösträttsstandaret, att vidga våra leder, så att ett allt större och större antal kvinnor kunna sluta sig till oss. Det gäller för kvinnorna att genom en alltjämt ökad anslutning till den organiserade rösträttsrörelsen visa att bakom regeringens förslag står en stark och målmedveten kvinnoopinion.

England efter slaget.

Nästa steg.

Den senaste stora händelsen i de engelska kvinnornas rösträttskamp är förlikningsbillens fall den 28 mars. Enligt denna bill (the Conciliation Bill), som kom till stånd 1910 genom en kommitté, sammansatt av rösträttsvänner ur olika partier (the Conciliation Committee), skulle omkring 1 mill. självförsörjande kvinnor erhålla politisk rösträtt, vilken genom denna bill skulle utsträckas även till "women occupiers", d. v. s. de kvinnor, som ägde egen bostad, för vilken de betalade kommunalskatt. Inneboende skulle däremot ej erhålla rösträtt och ej heller gifta kvinnor i samma valkrets som deras män.

Denna bill, som förra året gick igenom i andra läsningen med en majoritet av 167 röster, rönte i år en helt olika behandling. Slutsiffrorna för omröstningen visa 222 röster mot och 208 för. Av regeringens medlemmar röstade 21 för, däribland John Burns, sir Edward Grey och Lloyd George, medan man bland de 11, som röstade mot, finner Asquith, Hobhouse och Winston Churchill. — Av dessa 11 ha emellertid 3 vid föregående tillfällen uppgivit sig vara vänner till kvinnans rösträtt.

På de olika partierna fördela sig röstsiffrorna sålunda:

	för	mot
liberaler	117	71
unionister	63	116
nationalister	3	35
arbetarepartiet	25	—
	208	222

1911 voro motsvarande siffror:

	för	mot
liberaler	145	36
unionister	53	43
nationalister	31	9
arbetarepartiet	26	—
	255	88

Vid första ögonkastet kan man ej undgå att förvånas över denna förändring i röstetal, och man frågar sig varpå den väl kan bero. Den förnämsta orsaken till rösternas nedgång söka de engelska tidningarna hos det irländska nationalistpartiet, vars samtliga medlemmar antingen höllo sig borta eller röstade mot förslaget (de 3 nationalister, som röstade för, voro s. k. oberoende nationalister), trots att förra året 31 nationalister röstat för och blott 9 mot. Deras nuvarande hållning berodde på deras fruktan att förlikningsbillen, om den gick igenom i andra läsningen, skulle uppta parlamentets arbetstid så länge, att ingen tid blev över för behandlingen av deras homerulefråga.

Vidare voro till följd av kolstrejken 13 medlemmar av arbetarepartiet, som eljest skulle röstat för billen, tvungna att vara i sina valkretsar den dag förslaget behandlades. Och slutligen måste en god del av utgången tillskrivas de 6 medlemmar, som förmådde sina kolleger att bryta sina löften till de konstitutionella rösträttskvinnorna för att därigenom visa sitt ogillande av den stridande taktiken. Dessa 6 påstå sig ha omvänt 35 röstande, och faktum är att 15 liberaler och 10 unionister, som lovat stödja förslaget, vid detta tillfälle röstade mot detsamma.

Från själva debatten kunna ett par saker framhållas. Den konservative lord Robert Cecil påpekade huru just de frågor, som parlamentet hade att behandla denna session: frågan om minimilöner, om homerule, om vården av sinnessvaga, om nykterhetsarbetet i Skotland, bostads- och skolfrågor, voro sådana som angingo kvinnorna. Dessa behövde dessutom rösträtten för att skaffa sig en bättre ställning på arbetsmarknaden. Utrikesministern, sir Edward Grey, ansåg att antagandet av denna bill ej skulle vara ett hinder för utan ett steg närmare ett kommande parlamentsbeslut. För förslaget talade vidare mr Philip Snowden, som framhöll rösträttens betydelse för industriarbeterskorna. Bland dem, som röstade för, märkas de konservativas forna och nuvarande ledare, Balfour och Bonar Law. Mot förslaget uppträdde bl. a. mr Asquith själv med ett helt kort anförande "på intet sätt i egenskap av chef för eller medlem av regeringen; ännu mindre med anspråk på att tala å det liberala partiets ute i landet vägnar". Han trodde, att "erfarenheten" skulle visa att skillnaden mellan könen borde behållas, och vidare att majoriteten av såväl män som kvinnor var mot kvinnans politiska rösträtt. En av huvudtalarna mot förslaget var mr Arnold Ward, son till antirösträttskvinnan mrs Humphrey Ward, vilken var angelägen att bevara "våra unga kvinnors ofläckade blygsamhet och självbehärskning". Förändringen i parlamentets uppfattning tillskrev han meddelandet om regeringens väntade reformförslag och föreföll att vara ense med suffragetterna om omöjligheten att driva igenom någon icke partipolitisk åtgärd.

Vad som tilldrog sig den 28 mars har emellertid på intet sätt nedslagit de engelska rösträttskvinnornas mod utan tvärtom bidragit att ägga dem

Jönköpings-Magasinet
Etabl. 1873. Regeringsgatan 45. A. T. 5541.
Parfym- och Ramaffär.

CONSTANCE MALMSTRÖM
f. d. A. E. Schuldheis — Firman grundad 1794
KAM- & BORSTAFFÄR samt rikhaltigt lager af Toilettartiklar
23 Regeringsgatan 23 Allm. Tel. 112 42
73 C Drottninggatan 73 C Allm. Tel. 105 33

ASTRID AHLSTRÖM & C:o
MODEAFFÄR
18 Norrmalmstorg 18 (åt Smålandsgatan)
Allm. Telefon 155 80.

LAGERSONS SKOMAGASIN
Jakobsgatan 18 - Fredsgatan 8

Kvinnornas dag.

Den kungl. propositionen framkallar oponionsmöten över hela landet.

För att stödja den kungl. propositionen ha kvinnorna anordnat offentliga möten över hela landet. De ha velat uttrycka sin glädje och sin tacksamhet över att deras sak tagit detta stora steg framåt genom att ge dessa möten prägeln av fest i så stor utsträckning som det stått i deras makt. Utom den allvarliga delen av mötet med anförande av någon riksdagsman eller någon talarinna ur L. K. P. R:s egna led har programmet upptagit sång, deklamation, tablåer, dramatiska tillfälligheter m. m. — allt saker som vi på grund av utrymmesskäl måste avstå från att här återgiva.

Vid mötena är följande resolution antagen:

Tisdagen den 2:dra april 1912 blev en märkesdag i den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia. Då framlades nämligen för första gången inför Sveriges riksdag en kungl. proposition om rösträtt och valbarhet för svensk kvinna på samma villkor som för svensk man.

Vi, män och kvinnor, till ett antal av ....., samlade till opinionsmöte i ...., uttala den bestämda förhoppningen, att Riksdagens båda kamrar måtte i år såsom vilande antaga detta regeringsförslag och därmed giva verklighet åt trontalets ord, att hänsyn såväl till rättvisa som till statens välförstådda nytta kräver en rättelse av det missförhållandet, att kvinnan i det väsentliga saknar den förnämsta av alla medborgerliga rättigheter.

Vi anföra i största korthet namnen på en del av de orter, där mötena hållits och deras talare. Vi sakna ännu underrättelser från en del håll.

Alvesta 9 april. Talare: fröken Elin Pålman.

Arvidsjaur 6 april. Talare: seminarieadjunkten Anna Grönfeldt. Mötet var besökt av 350 personer.

Arvika 9 april. Talare: redaktör Hellberg. Mötet var besökt av 100 personer.

Engelholm 15 april. Talare: fru Anna Bugge-Wicksell.

Enköping 11 april. Talare: friherrinnan Ebba Palmstierna.

Eskilstuna 11 april. Talare: redaktör K. M. Lindh. Mötet var besökt av 200 personer.

Falkenberg 13 april. Talare: fröken Carola Karlsson.

Falun 13 april. Talare: fröken Cecilia Francke, t. f. borgmästare Ernst Lyberg, fru Ellen Hagen.

Flen 10 april. Talare: fru Elisabeth Wærn-Bugge.

Färgelanda 9 april. Talare: fröken Sofia Svensson, fröken Ruth Bergius. Mötet var besökt av 110 personer.

Gäfle 16 april. Talare: doktor Lydia Wahlström, redaktör Karl M. Lindh.

Göteborg 10 april. Talare: fru Frigga Carlberg, fröken Elin Almblad, fröken Anna Tengström, fru Klara Andersson, fröken Anna Larsson, fröken Carola Karlsson. Mötet var besökt av 1,000 personer.

Hernösand 8 april. Talare: riksdagsmännen R. Sundström och A. J. Hagström, fruarna E. Setterlind, H. Kallstenius och G. Åsard. Mötet var besökt av omkring 300 personer.

Hjo 8 april. Talare: fru Frigga Carlberg. Mötet var besökt av 125 personer.

Hvetlanda 8 april. Talare: fil. kand. J. Fager. Mötet räknade omkring 100 deltagare.

Hälsingborg 11 april. Talare: fru Anna Bugge-Wicksell och författaren K. G. Ossian-Nilsson. Mötet var besökt av 300 personer.

Järpen 9 april. Talare: fröken A. Hultqvist, fröken K. Forsgren. Mötet var besökt av 100 personer.

Jönköping 8 april. Talare: fru Elisabeth Wærn-Bugge.

Karlskrona 12 april. Talare: doktor Gulli Petrini.

Karlskoga 14 april. Talare: ledamoten av riksdagens Andra kammare pastor H. Hallén, fru Ebba Danielsson.

Köping 10 april. Talare: redaktör Segerborg, fröken Elin Wahlquist. Mötet var besökt av 500 personer.

Landskrona 8 april. Talare: fröken Sigrid Kruse. Omkring 200 personer besökte mötet.

Luleå 12 april. Talare: seminarieadjunkten E. Lüttkens.

Lund 11 april. Talare: prof. S. Herner, doc. Hilma Borelius och fru Anna Bugge-Wicksell. Mötet var besökt av 300 personer.

Malmö 9 april. Talare: doktor Gulli Petrini, ledamoten av riksdagens Första kammare N. Bruce.

Marstrand 8 april. Talare: fröken Sofia Svensson. Mötet var besökt av 175 personer.

Nyköping 14 april. Talare: fru Elisabeth Wærn-Bugge.

Oskarshamn 8 april. Talare: fröken I. L. Westeson, fru Frida Stéenhoff. Mötet var besökt av 500 personer.

Ronneby 12 april. Talare: fru Augusta Tonning, pastor R. Thomæus, fru Anna Bugge-Wicksell.

Skara 15 april. Talare: apotekare A. Halldin, fru Jenny Velander.

Skee 7 april. Talare: fröken Signe Wollter. Mötet var besökt av omkring 100 personer.

Skön 13 april. Talare: ledamoten av Sundsvalls stadsfullmäktige fröken Elin Nilsson.

Stenstorp 14 april. Talare: apotekare Halldin och Stenstorps F. K. P. R:s ordf.

Söderhamn 9 april. Talare: fröken Elsa Bengtsson.

Söderköping 15 april. Talare: fru Frigga Carlberg, fru Malla Grönlund.

Södertälje 3 april. Talare: ledamoten av riksdagens Andra kammare, borgmästare J. Pettersson, fru Carola Sahl-von Koch. I mötet deltogo omkring 150 personer.

Sölvesborg 11 april.

Tidaholm 9 april. Talare: fru Gurli Hertzman-Ericsson.

Tierp 9 april. Talare: frih. Ebba Palmstierna.

Trollhättan 8 april. Talare: ledamoten av riksdagens Andra kammare G. A. Strömberg, fröken Signe Wollter, pastor N. Hehrne. Mötet var besökt av 300 personer.

Ulricehamn 9 april. Talare: fröken Signe Wollter.

Umeå 8 april. Talare: rektor Lindgren, ledamoten av riksdagens Första kammare E. Rosén, fru Vifäll, seminarieadjunkterna Middelsten och Grönfeldt. Mötet var besökt av 400 personer.

Uppsala 9 april. Talare: fru Elisabeth Söderman, fru Ella Billing, ledamoten av riksdagens Andra kammare prof. Nils Edén. Omkring 500 personer närvoro.

Visby 9 april. Talare: kapten Axel Bolin.

Vänersborg 8 april. Talare: ledamoten av riksdagens Andra kammare G. A. Strömberg, fröken Signe Wollter. Mötet var besökt av 150 personer.

Växjö 10 april. Talare: d:r Gulli Petrini.

Öxnered 8 april. Talare: landstingsmannen Albert Johansson.

---

till nya ansträngningar med ny energi och nya förhoppningar. Vad de närmast ämna sätta in sitt arbete på är vad den engelska landsföreningen (National Union of Women's Suffrage Societies) beträffar att på allt sätt stödja ett tilläggsförslag om kvinnans rösträtt till den av regeringen utlovade reformbillen om allmän rösträtt. De anse att ansvaret för att ett sådant tillägg skall gå igenom ligger hos dem, som motsatte sig förlikningsbillen, emedan de önskade ett mera omfattande förslag.

Suffragetterna (Women's Social and Politican Union) däremot, vilka från början stödde förlikningsbillen, men sedermera tagit avstånd från densamma, vilja ej alls mera veta av några enskilda parlamentsledamöters förslag eller tillägg, utan anse den enda möjligheten för kvinnorna att erhålla rösträtt ligga i att regeringen själv framlägger förslag i frågan. De anse att ett tilläggsförslag måste falla av samma orsaker som förlikningsbillen; särskilt framhålla de, att nationalisterna förklarat sig ämna rösta mot alla enskilda medlemmars rösträttsförslag. Tilläggsförslaget betrakta de som helt och hållet tillkommet för att avleda uppmärksamheten och ge regeringen fria händer att sysselsätta sig med andra saker, till dess sessionen är över. Det enda, som kan göra slut på allt köpslående om villkor och tillägg, är, säga de, att regeringen framlägger och genomdriver ett förslag, grundat på den enkla och logiska principen att vad som ger en man rätt att rösta också skall ge en kvinna samma rätt.

På föreläsningsturné i Norrland 10—25 mars.

Resebrev till Rösträtt för Kvinnor av Elin Pålman.

Man har bett mig om några rader för Rösträttstidningens räkning efter min Norrlandsturné Vad är det då man vill jag skall skriva om?

Är det de synliga resultaten av turnen man vill veta?

Nåväl, de äro tills dato: fyra nya lokalföreningar av L. K. P. R. — i Sveden, Landa, Hybo och Kilafors (den sistnämnda kallad Hanebo F. K. P. R.) — två till hälften bildade: i Alfta och Järvsö, vilka jag hoppas snart kunna inrangeras bland de färdiga, samt dessutom en hel del nya medlemmar både i lokalföreningar och som direkt anslutna till Landsföreningen. Därtill vågar jag också räkna som verkliga, om också inte synliga resultat, en på flera håll betydligt uppluckrad jordmån till nästa rösträttsföredrag på orten. I Jädenås t. ex., där aldrig förut offentligt talats ett ord om kvinnans rösträtt, finnas redan nu åtta namngivna kvinnor, som önska rösträttsförening på platsen (skicka dit ett nytt föredrag efter lämplig tid, V. U., och ni har förening förstås!), i Hofors bör likaså en rösträttsförening bli den givna frukten efter nästa föredrag, blott man lyckas övertala någon av de 7 kvinnor, som nu ingingo direkt i Landsföreningen, att åtaga sig ordförandeskapet i Vallsta torde likaså småningom en förening kunna tänkas.

Emellertid är det kanske inte bara ett sådant här uppräknande av fakta, man begär v mig, då jag nu skall lämna en redogörelse för min resa utan även några personliga intryck. Om jag därför skulle försöka inskränka mig till att bara tala om den vänlighet som rört mig *allra mest* av all den hjärtliga välvilja och det entusiastiska intresse, som strömmat mig till mötes under min 16 dagars färd, så blir jag ändå i valet och kvalet. Jag tror, att allra främst måste nämnas min skjutskarl från Färila till Ljusdal. Det var på en söndag — hans ordinarie vilodag alltså — och han skjutsade mig den halvannan mil långa vägen — för övrigt med en häst, som gratis ställts till förfogande av en bland de manliga åhörarna. När jag efter slutad färd räckte honom 1 krona (en mycket blygsam drickspenning alltså), sköt han stolt tillbaka min hand: "Nej tack, fröken, inga drickspengar! Jag var på ert föredrag och det är därför och inte för drickspengar jag skjutsat fröken!"

Eller — jag minnes särskilt en man bland mina åhörare i Hybo — en lång, äldre man med klokt ansikte under silvervitt hår och ett par eftertänksamma ögon, vilkas blick jag oavvänt känt under mitt föredrag. Då jag efter föredragets slut föreslog bildandet av en rösträttsförening och bad alla kvinnor, som ville vara med om att bilda en sådan förening, dröja kvar i salen, såg jag den gamle mannen skynda ut i förstugan efter den stora hopen av kvinnor som gingo och hörde honom förtrytsamt säga: "Att ni inte blygas för att gå i stället för att stanna efter ett föredrag som detta. Det är ju era egna intressen det gäller." Och då många ändå fortsatte att gå, kom han tillbaka in i salen och fram till mig och sade: "Vet fröken, jag skäms å deras vägnar. Att de kunna vilja gå, när fröken ber dem stanna. Om föreningen här vill ta emot manliga medlemmar, blir jag den förste att gå in."

I Landa, där föreningen för övrigt från början startades också med manliga medlemmar på dessa senares egen begäran, kom en gammal man efter föredraget fram till mig och sade stilla: "Vet fröken varför jag tycker, att fröken har så rätt? Jo, därför att jag själv har en så god och präktig hustru. Hade hon inte varit den hon är, hade jag ej heller varit den jag nu är."

Ja, många, många sådana belysande smådrag skulle jag ytterligare kunna framdraga — om blott utrymmet medgåve. Söderhamnsföreningen m. fl., m. fl., få förlåta — och förstå — att jag inte i denna kortfattade skildring särskilt nämner dem. Det behöver därför visst inte förnekas, att det *är* mycket roligt för en föreläsare att ha en publik som t. ex. i Söderhamn. En fullsatt sal så gott som — med stadens myndighetspersoner också representerade — och där man väl känner och märker åhörarnas sympatier och intresse — och sedan få som avslutning efteråt en alltigenom lyckad fest med personlig angenäm bekantskap med en stor del af de kvinnliga åhörarna. Likaså är det mig en vederkvickelse att sätta värde på för en föreläsare ute i ärenden som dessa att då och då få en om också kort paus i en gästfri familj. Men — det förblir dock mer *rörande*, då sympatien och förståelsen för saken tar sig spontana uttryck hos t. ex. en lantbefolkning, som lever tämligen på sidan om de stora dagsfrågorna eller från en arbetare, som kanske icke så mycket hört talas om kvinnans rösträtt.

Jag har nu talat endast om de angenäma erfarenheterna under turnén. Till sist vill jag också — för rättvisans skull — presentera den enda oangenäma erfarenheten av mina 21 norrlandsföredrag. Och denna erfarenhet var en stationsmästare i Vallsta, vilket jag nämner särskilt med tanke på nästa eventuella föredragshållerska i Vallsta, så att hon vet, vad hon har att rätta sig efter. För det visste inte jag, utan jag tog att börja med mannen på allvar, då han uppträdde med vad han själv kallade "diskussionsinlägg". Publiken kände emellertid mannen bättre än jag, ty den mottog hans yttranden med visslingar och hyssningar, då han upprepade gånger begärde ordet för att tala om kvinnans "bristande mogenhet". Och efteråt försäkrade man mig, att ingenting bättre kunde verka för saken i Vallsta än stationsmästarens inlägg *mot* den. Och det tror jag.

Som en sammanfattning av mina erfarenheter under min norrlandsturné vill jag säga, att man blir glad av att hålla rösträttsföredrag i Norrland. Vilket intresse överallt och vilka uppmärksamma åhörare! Också på platsen, där detta föredrag faktiskt var det första i saken, var man genast färdig med sitt intresse.

Om blott L. K. P. R. hade tillräckligt med pengar till sitt förfogande för alla omkostnader och föreläsare att tillgå, så att hela landsbygden kunde "matas" med föredrag om vår fråga (så att varje svensk man och kvinna kunde få höra en rätt, men icke vrängd framställning om vad de s. k. rösträttskvinnorna vilja och varför de vilja detta) så skulle medlemsantalet i L. K. P. R. mycket raskt mångdubblas.

Det är min tro.

OSCAR F. OLSSONS HANDELS-AKTIEBOLAG
STRANDVÄGEN 7 C, STOCKHOLM ∞ **KONSERVER & DELIKATESSER** ∞ R. T. 1545 & 10108. A. T. 4676 & 304

Politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor.

Kungl. proposition framlagd den 2 april.

Den väntade regeringspropositionen om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor överlämnades till riksdagen tisdagen den 2 april. Enligt förslaget skulle kvinnor erhålla valrätt på samma villkor som män. Från valrätt uteslutas dock gifta kvinnor, som ej vunnit boskillnad och vilkas män falla för något av de olika strecken, det vill säga äro i konkurstillstånd, häfta för fattigvårdsunderstöd eller inte erlagt de tre sistförflutna årens stats- och kommunalutskylder. För de kvinnor, som väljas till ledamöter av riksdagen, gäller till skillnad från deras manliga kamrater den bestämmelsen, att de när som helst ha rätt att avsäga sig sitt mandat.

För att råda bot på den olägenheten, att särskilt på landet röstberättigade makar ha svårt att utöva sin rösträtt samtidigt, ställer justitieministern i utsikt regeringsförslag om rätt för makar att, där båda äro röstberättigade, utöva rösträtt för varandra genom fullmakt.

Under åberopande av statsrådsprotokollet för den 29 mars, förelägger k. m:t till riksdagens prövning följande förslag till ändrad lydelse av paragraferna 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen.

Par. 9.

Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män och kvinnor, som uppnått — — — — — — sin befattning.

Par. 16.

Valrätt tillkommer envar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna från och med kalenderåret näst efter det varunder han uppnått tjugofyra års ålder, dock ej

a) den som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och vilkens man är i konkurstillstånd;

c) den som häftar för understöd, vilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret av fattigvårdssamhälle tilldelats den häftande själv eller dennes hustru eller minderåriga barn;

d) gift kvinna, vilkens man häftar för understöd, som under löpande eller sistförflutna kalenderåret av fattigvårdssamhälle tilldelats henne eller makarnas minderåriga barn;

e) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

f) gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och vilkens man icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

g) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd, och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

Par. 19.

Till ledamöter i Andra kammaren kunna endast utses män och kvinnor, som äga valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående av flera valkretsar, inom någon av dessa.

Par. 21.

Riksdagsman — — — — — — — — — — — tre lagtima riksdagar.

Kvinna är berättigad att avsäga sig riksdagsmannauppdrag, även om icke något av nu nämnda skäl är för handen.

Avsägelse — — — — konungens befallningshavande.

Justitieministerns motivering.

Sin utförliga motivering för det framlagda förslaget inleder justitieministern med en erinran om 1906 års riksdagsskrivelse med begäran om utredning av kvinnornas rösträttsfråga. I denna skrivelse gav riksdagen sitt principiella godkännande åt kvinnornas krav på direkt politiskt inflytande. Det uttalades, att en motsatt ståndpunkt skulle vara oförenlig med den stora utsträckningen av valrätten för män och framhölls att kvinnorna skulle vara ägnade att öva ett gagneligt inflytande, i synnerhet på den sociala lagstiftningen.

Kvinnans politiska mognad.

Beträffande frågan, huruvida kvinnorna kunna anses äga erforderlig kunskap och mognad för att tillerkännas politisk rösträtt, finner justitieministern det av de faktiska förhållandena bevisat, att kvinnan numera på de flesta arbetsområden ansetts äga kompetens för utförande av viktiga funktioner i såväl det allmännas som enskild tjänst. Hennes skolunderbyggnad är i allmänhet densamma som kommit med henne socialt jämställda män till del. Det finnes därför knappast något skäl för antagandet, att kvinnorna i allmänhet skulle vara på grund av bristande kunskaper mindre skickade än män att utöva politisk valrätt och erhålla valbarhet till riksdagen. Att kvinnorna också i den allmänna åskådningen förutsättas äga jämte nödiga insikter tillräcklig mognad för bedömandet av ärenden, som angå det allmänna, synes vara i princip erkänt genom deras delaktighet i den kommunala rösträtten och därav följande rätt till inverkan på valen till Första kammaren.

Folkmeningen.

Kravet på lika valrätt och valbarhet för män och kvinnor uppbäres enligt statsrådsprotokollet av en bestämd och klart uttalad folkmening. Det har vunnit stark anslutning inom de skilda politiska partierna, har länge stått på såväl det frisinnade som det socialdemokratiska partiets program och har av båda dessa partiers representanter inom riksdagen framförts och vunnit Andra kammarens bifall. Att förslag om politisk rösträtt för kvinnorna icke upptogs i de k. propositioner till riksdagen angående förändrade rösträttsbestämmelser, vilka åren 1906 och 1907 förelades riksdagen, ägde, liksom riksdagens år 1906 intagna ståndpunkt i frågan, sin förklaring i en önskan att icke härmed äventyra ett fördröjande av rösträttsfrågans lösning i dess helhet, varjämte föredragande departementschefen vid motiveringen till 1907 års proposition kunde hänvisa till den av riksdagen nyligen begärda, då icke medhunna utredningen. Men i sistnämnda proposition gavs tillika ett oförbehållsamt erkännande av det berättigade i den pågående rörelsen för att kvinnan, den gifta såväl som den ogifta, måtte kunna själv bevaka sina egna intressen och äga att lika med mannen deltaga i det offentliga livet, samt uttalades den övertygelsen, att politisk rösträtt för Sveriges kvinnor i en nära liggande framtid komme att bliva verklighet.

Kvinnorna och rösträttskravet.

Efter en redogörelse för de kvinnoorganisationer som ha rösträttsfrågan på sitt program och för vad som från kvinnohåll direkt åtgjorts för rösträttsfrågans framförande fortsätter justitieministern:

"Vid sidan härav hava kvinnor, inom eller utom ovannämnda eller andra organisationer, alltmera börjat taga initiativ till eller eljest deltaga i ett omfattande socialt arbete; i fredsarbetet eller för försvarsväsendet; i nykterhetsarbetet; i den kooperativa rörelsen etc. — kort sagt, under den livliga verksamhet, som för närvarande utvecklas i skilda riktningar inom samhällslivet, har kvinnan övertagit en betydande del av arbetsbördan. Och det kan därför med goda skäl göras gällande, att det samhälleliga intresse, som kvinnorna på frivillighetens väg ådagalagt, bör tillgodogöras av statsmakterna genom att giva dem deras del även i den offentliga samhällsverksamheten."

Härefter påvisas sambandet mellan strävandena för allmän rösträtt för män och det ökade intresset hos kvinnorna för deras egen rösträttsfråga. Från de mest auktoritativa håll har medgetts att rösträtt för kvinnan bör följa som en oavvislig konsekvens av allmän rösträtt för män. Det var Louis De Geers mening 1886, och det har även uttalats av 1899, 1902 och 1906 års konstitutionsutskott. Genom petitioner och andra meningsyttringar ha de svenska kvinnorna understött de i riksdagen väckta förslagen om rösträtt för kvinnor. 1898 års petition undertecknades av 62,000 kvinnor och 1907 års af 142,128 kvinnor.

Man har anmärkt, att antalet medlemmar i de speciella kvinnorösträttsföreningarna vore för ringa för att manifestera ett mera allmänt intresse för rösträtten bland kvinnorna själva. Denna anmärkning synes vara obefogad särskilt efter den jämförelse med anslutningen av rösträttslösa män till de föreningar, som på sin tid verkade för den utbildning av rösträtten, vars berättigande numera ingen torde vilja öppet ifrågasätta.

Invändningarna.

Efter att hava redogjort för kvinnorösträtten i en del andra länder, övergår justitieministern till att bemöta en del invändningar mot kvinnorösträtten. Varandra motsägande äro sådana meningar som de, att kvinnornas införande i den aktiva politiken skulle å ena sidan utöva en ödeläggande inverkan på de speciellt kvinnliga egenskaperna och på hemmen, men å andra sidan medföra en försvagad nationell politik, vars nuvarande "manliga" drag borde bevaras och stärkas. Vad angår rösträttens menliga inverkan på kvinnorna och familjelivet har professor Reuterskiöld i sin utredning konstaterat, att denna invändning icke avhörts någonstädes, där kvinnorösträtten en tid tillämpats. Beträffande åter farhågan att en nationell framstegspolitik skulle genom kvinnornas direkta inflytande hindras eller försvagas, torde detta argument näppeligen med framgång upprätthållas inför dem, som äga någon kännedom om de svenska kvinnornas allmänna åskådning och hållning i nationella frågor. Meningar som de nyss berörda hava det gemensamt, att de hänvisa till kvinnans större känslighet och subjektivitet såsom å ena sidan något värdefullt, som bör skyddas för rösträtt och å andra sidan något farligt, för vilket samhället bör skyddas, men synas själva härleda sig från känslostämningar, från vilka icke heller männen alltid äro främmande.

Partiställningen.

Likaså bemötes invändningen, att det vore betänkligt att så kort tid efter en betydande rösträttsutvidgning upptaga ett stort okänt element av väljare. Enligt vad som framgår av professor Reuterskiölds och överdirektör Widells utredningar är emellertid den allmänna erfarenheten från kvinnorösträttens länder den, att partiernas jämviktsläge förbliver ungefär detsamma som förut, innan kvinnorna erhöllo rösträtt. Det torde icke vara oberättigat att antaga, att verkningarna i detta hänseende skulle bliva ungefär liknande, om rösträtt för kvinnor infördes i Sverige.

Men med erinran härom bör det, enligt statsrådets mening, samtidigt betonas, att den omständigheten, att utövningen av kvinnornas rösträtt icke influerar på partiernas inbördes ställning, ingalunda gör kvinnornas deltagande i politiken överflödigt eller overksamt, enär de ju tillföra sina respektive partier värdet av sitt arbete och av sina speciella egenskaper och intressen.

På samma villkor som männen.

I motiveringen för förslagets specialbestämmelser gör justitieministern gällande, att det riktigaste är att ta steget fullt ut, medge valrätt på samma villkor som för männen och valbarhet till båda kamrarna. Att inskränka reformen endast till de kommunalt röstberättigade kvinnorna är så mycket mera olämpligt som därigenom flertalet gifta kvinnor skulle bli utan rösträtt, men just de gifta kvinnorna måste anses utgöra ett värdefullt stöd för det lugna framåtskridandet.

Röstning med fullmakt.

För att minska den särskilt på landsbygden framträdande olägenheten av att röstberättigade makar ofta äro förhindrade att samtidigt utöva sin rösträtt, framkastar justitieministern den ovan omtalade tanken på rätt för makar att rösta för varandra genom fullmakt. Något missbruk behöver man inte befara vid en så strängt begränsad rätt till användning av fullmakt. Däremot skulle genom en dylik anordning till en viss gräns sjömän och andra som äro förhindrade att personligen infinna sig vid valtillfället beredas en möjlighet att utöva sin rätt, låt vara att i sistnämnda syfte även mera vittgående bestämmelser äro behövliga. Justitieministern ställer i utsikt förslag i frågan inom sådan tid att de kunna slutligt avgöras av riksdagen samtidigt med förslaget till rösträtt för kvinnor.

Ungerns kvinnor lyckönska Sveriges. L. K. P. R. har med anledning av den kungl. propositionen mottagit följande telegram från den ungerska rösträttsföreningen: Hurra för Sverige! Vänta med glädje segerrika svenskor till rösträttskongressen i Budapest.

Rösträttspropositionen i pressen.

Intet kan för den initierade vara roligare än att läsa alla de artiklar och klipp, med vilka pressen firat propositionens överlämnande till riksdagen. Som vanligt har den högra handen alls icke vetat vad den vänstra gjort, och samma dag som Göteborgs Aftonblad konstaterar, att

redan hava flera personer än statsnyttan kräver politisk rösträtt,

skriva Aftonbladet och Arbetarbladet ordagrant samstämmigt om propositionens yrkande om rätt till fullmakt för äkta makar:

Den anordningen kommer också utan tvivel att i ej ringa grad öka deltagandet i valen, vilket ju för alla bör vara tillfredsställande.

Härav må dock ingen sluta, att Aftonbladet alltid skall hysa en mot högersynpunkterna konträr åsikt, dess ledare slutar med den förmodan, att

vad gifta män beträffar, lär väl i det långt övervägande antalet fall reformens verkan i realiteten bli, att de få två röster.

Detta visar, något diskretare uttryckt, samma syn på de svenska männens uppförande i äktenskapet som mera oförblommerat uttryckts av Nya Dagligt Allehanda.

Tidningen skriver att hr Branting påpekat att K. P. R. ingalunda är betydelselös ur radikal synpunkt, ett uttalande som det dessvärre icke lyckats oss att återfinna i Socialdemokratens spalter. Därefter fortsätter N. D. A.:

Och han kunde tillägga, att den med större säkerhet fördubblar rösterna åt arbetarna än åt andra klasser. Ty arbetarna gifta sig tidigare och utöva på denna och andra grunder mera verkningsfull bestämmanderätt över sina kvinnors röstning än andra klasser.

Här ser man åtminstone ett klasspolitiskt motiv för kvinnorösträtten. Om detta speciella motivs värde skola vi ej här närmare uttala oss.

Man frågar sig med oro, vad tidningen egentligen menar med "den verkningsfulla bestämmanderätten". Enbart glädjande är det däremot att se samtida av blygsamhet avhålla sig från att tala om klasspolitiska motiv i samband med K. P. R. Så blyga av sig äro minsann icke alla högertidningar. Stockholms Dagblad befarar dels att ett stort antal kvinnor kommer att ryckas med åt det håll, från vilka de fetaste fraserna komma (detta kan naturligtvis icke vara från hrr Lindmans och Peterssons parti, när det gäller kvinnorna!) samt att

kvinnorösträtten skulle i tillämpningen med nödvändighet bidraga till en stark radikalisering av stora delar av vår politik.

Samma synpunkt framkommer mer eller mindre tydligt i hela högerpressen. Hr Lindman underströk den ju också synnerligen oförblommerat i sitt Kalmartal.

Dagens Nyheter polemiserar i en längre ledare mot högerns invändningar mot förslaget och konstaterar, att

för högern återstår till slut endast att falla tillbaka på anmärkningen att kvinnorna inte själva visat tillräckligt livligt intresse för sin valrätt. Anmärkningen bemötes på ett avgörande sätt av justitieministern, men alldeles frånsett detta bemötande lära väl kvinnorna ha möjligheter att innan regeringspropositionen kommer under kamrarnas avgörande behandling förmå alla som inte äro blinda eller hypnotiserade att inse att regeringen här tillmötesgått ett krav, som på det varmaste omfattas av det alldeles övervägande flertalet svenska kvinnor.

Justitieministerns motivering till förslaget har fått en mycket god liberal press, under det att högertidningarna icke finna något som helst övertygande i den, och till och med insinuera att statsrådet icke gått med någon större övertygelse till värvet.

N. D. A. finner det

synbart — i trots av alla välvilliga ord för propositionens syfte — att justitieministern gått till sitt arbete med skäligen ljumt intresse. — — —

Att han icke själv är positivt ivrig för saken eller entusiast för densamma märkes genast av motiveringen,

menar St. D., samt tillägger att

det fordras icke synnerligen stor skarpblick för att se, att hos ofantligt många liberaler det egentligen finnes ren likgiltighet för saken eller en personlig, men tyst antipati. Det är på alldeles samma sätt i den liberala pressen. Flera tidningar, som nu uttala sig för kvinnorösträtten, skulle knappast kasta sig fram som de göra, för så vitt de icke innerst hoppades att Första kammaren skall avslå saken, så att det hela mera är en frisinnad demonstration än något som har en allvarlig risk med sig. Vi tro att ledande rösträttskvinnor genomskådat allt detta, och att de icke ställa sina förhoppningar för högt i fråga om de frisinnades *verkliga* intresse för deras strävanden. Men de bygga naturligtvis på valprogrammet och på partisammanhållningen på liberalt håll.

Dessa fromma önskningar få genom den frisinnade pressens hållning sin rätta belysning. Göteborgs Handelstidning hänvisar till högerns ställning till frågan 1907 och fortsätter:

Det som då var berättigat, det som då i en nära liggande framtid skulle genomföras, det avfärdas nu från högersidan nära nog med hån. Men vänstern och dess regering, som var försiktigare med att lova, har visat sig starkare i att hålla. Dess proposition om lika rösträtt för gifta och ogifta kvinnor som för män ligger nu på kamrarnas bord och blir nog icke minst för rösträttsvännerna av högern en spännande påsklektyr.

Det är ett synnerligen gott arbete som ligger bakom justitieministerns sakliga och logiskt bindande motivering för denna proposition, vilken alltigenom utmärker sig för vederhäftighet och tillika genomströmmas av en verkligt liberal uppfattning, ägnad att göra intryck även på de liberaler, som icke varit ivrare för kvinnorösträtt.

Det är emellertid icke dylika opportunistiska synpunkter, som bestämma de frisinnades hållning i denna del. Har en medborgargrupp rättmätiga krav på delaktighet i den politiska makten, och kan det icke uppvisas, att några samhälleliga intressen därav allvarligen skadas, då är det medborgarplikt att verka för det kravets genomförande så snart ske kan. Härtill kommer, att alla de tre partien här vid lag givit löften, vilka vänstern åtminstone icke givit utan känsla av skyldigheten att också infria dem. Det blir intressant att se, huru högern nu inför avgörandet kommer att ställa sig till den förbindelsen.

Göteborgsposten skriver:

Vad denna motivering beträffar, så samstämmer den i sin principiella del synnerligen nära med det uttalande, som gjordes av den avgångna högerregeringens justitieminister 1907 och vilket är av så stort intresse att det bör bringas i åtanke, när nu en vänsterregering i fråga om den kvinnliga rösträtten i Sverige gått från ord till handling.

Efter att ha citerat hr Peterssons allbekanta uttalande fortsätter tidningen:

I detta uttalande instämde samtliga den Lindmanska regeringens dåvarande ledamöter, inklusive regeringschefen. Man bör då ha rätt att antaga att från högerns sida inga principiella betänkligheter mot den kvinnliga rösträtten äro tillfinnandes, ehuruväl högern på den allra senaste tiden tycks ha blivit gripen av en viss förskräckelse vid tanken på att allvarets tid i denna fråga nu står för dörren. Är det så, att det nu framlagda förslaget visar sig vara tekniskt hållbart, borde det alltså kunna röna ett gynnsamt mottagande från alla partier — förutsatt att det från högerns sida låg en uppriktig mening i de många högermännens medverkan till 1906 års riksdagsskrivelse och högerregeringens nyss citerade principförklaring 1907.

Gävle Dagblad skriver:

Den k. propositionen skall nu prövas av riksdagen, och med den inom Första kammaren rådande partiställningen är det väl sannolikt, att frågan där faller i år. Men den kommer i så fall förvisso mycket snart åter, och Nya Dagl. Allehandas förmodan om justitieministerns ljumma intresse för saken blir nog i sinom tid vederlagd. Känna vi honom rätt, är han ej den man, som skall i någon mån underlåta att vad på honom ankommer göra vad möjligt är.

Vad Svenska Morgonbladet under sådana förhållanden kan mena med sitt påstående:

ännu lär det väl *dröja*, innan frågan här i landet blir verkligt *aktuell* och mogen för sin lösning,

förstår man icke riktigt. Vi rösträttskvinnor få se att sörja för att till och med Svenska Morgonbladet får klart för sig att frågan verkligen är aktuell.

Ännu mera oförstående står man inför Lunds Dagblads heliga indignation över att

k. proposition framlägges, utan att regeringen avvaktat en pågående utredning av denna rösträttsfråga, ett förhållande som gör det sannolikt, att vi här stå inför en partitaktisk åtgärd snarare än inför en allvarligt menad grundlagsreform.

— — — —

Den moderata regeringen föranstaltade om en lika grundlig utredning av denna reformfråga, som ägnades den manliga rösträtten, och det säger sig självt, att innan denna utredning ligger på bordet, och innan således riksdagen fått material i sin hand att bedöma den nya reformen, innan dess kan denna aldrig bliva beslutad. Det naturliga hade sålunda varit, att regeringen avvaktat detta ögonblick, och om det nu är så angeläget, att frågan löses genast, påskyndat utredningsarbetet. Men i stället har regeringen valt en annan, mycket litet tilltalande väg, nämligen att kasta in frågan i riksdagen i sitt hittillsvarande fullkomligt outredda skick.

— — — —

en politisk reform av denna innebörd kan eller får icke beslutas, förrän den är mogen, och detta kan icke sägas vara fallet, förrän frågan är ordentligt utredd. Och således finnes det fullt fog för de moderates avvisande hållning för ögonblicket.

Det är att hoppas att den höger, som kommer att avslå förslaget, gör det på bättre grunder än de som anvisats av Lunds Dagblad, vilkets intresse för de omprisade utredningarna som synes icke är större än att tidningen svävar i okunnighet om att dessa sedan längre tid föreligga i tryck och kunna för ett pris av respektive 3 och 1 kr. erhållas i närmaste bokhandel. Vår tro på samtidans sanningskärlek styrkes icke av slutorden i dess artikel till högerns förhärligande:

Det är allenast detta parti, som har det rätta reformsinnet och den rätta reformförmågan.

Till slut har Sv. Dagbl. haft ett långt principanförande mot rösträtten, i vilket det till en början konstateras, att

det torde ej finnas många för vilka kvinnans deltagande i valen och riksdagsarbetet framstår såsom något samhällsstörtande eller som en riksolycka.

och utspinnande sig på kända vägar: oro för kvinnans egentliga uppgift (vilken denna gång för ovanlighetens skull anses vara utjämningsarbete emellan partierna, och icke det genom rösträtten nödvändiggjorda partitagandet!); konstaterandet av att allt är bra som det är för kvinnorna samt till slut den sedvanliga förmodan om att intresset bland kvinnorna själva icke är så stort. Icke ens de 142,128 underskrifterna 1907 (petitionissorna kallar N. D. A., "den goda tonens väktare", dem för!) synes imponera på Sv. D. lika litet som våra 180 lokalföreningar. "De flesta av dem torde ha bildats genom en enda persons, fru Ann-Margret Holmgrens energiska agitationsarbete."

Det är för märkvärdigt med våra motståndares intresse för och uppgifter om vår sak. Nog borde det ha varit en relativt lätt sak för författaren av de fyra spalterna i Sv. D. att taga reda på att endast en knapp tredjedel av våra lokalföreningar bildats av fru Holmgren, detta enligt hennes egen uppgift.

Den enda del av propositionen, om vilken pressen synes vara enig i sitt beröm, är förslaget om äkta makars rätt att rösta med fullmakt för varandra; särskilt framhålles att detta kommer att draga landsbygdens befolkning fram till valurnorna.

Gwen.

IN MEMORIAM.

F. d. ledamoten av Första kammaren

C. H. Björck.

Med f. d. provinsialläkaren Carl Henrik Björck, som avled i Stockholm natten till måndagen den 1 april, bortgick en av kvinnorösträttens vänner. Han var härutinnan ett av de lysande undantagen bland högern och som sådan väl värd ett tack från kvinnornas sida.

Från hans riksdagsmannatid — han var ledamot av Andra kammaren 1897—1902, av Första kammaren 1905—1911 — är särskilt att anteckna hurusom han den minnesdigra 24 april 1909, då Första kammaren utan debatt och utan votering avslog den Staaffska motionen om kvinnors valrätt och valbarhet, vilken enhälligt antagits i Andra kammaren, dock hyste tillräckligt intresse för kvinnornas sak för att framkomma med medlingsförslag om politisk rösträtt för kvinnor, något som han fann "både rättvist och för det allmänna gagneligt". — Heder åt hans minne!

Vad våra vänner säga.

Rösträtt för Kvinnor.

Som sekreterare i den Internationella rösträttsalliansen och som redaktör av Jus Suffragii är det mitt privilegium att önska Rösträtt för Kvinnor dubbelt välkommen: att lyckönska L. K. P. R. till att ha fått ett eget organ och att på samma gång välkomna en ny syster bland rösträttstidningarna.

Jag är övertygad om att ingen propaganda är så mäktig som den pressen bedriver, särskilt i ett stort land med spridd befolkning, och där denna är så ivrig att läsa och visar ett så alltjämt växande intresse för socialt reformarbete och politik som fallet är i Sverige.

Rösträtt för Kvinnor kommer att för alla svenska rösträttsvänner utgöra en gemensam mötesplats, om icke för dem personligen (som på årsmötena), så åtminstone för deras tankar och åsikter. Jag tror att intet kan verka bättre för ömsesidig förståelse och bättre främja gemensamt arbete och gemensamma ansträngningar än att var 14:de dag läsa om regeringens och de olika politiska partiernas hållning gent emot kvinnorösträtten, om rörelsens utveckling i alla delar av landet och de uppmuntrande ord, med vilka framstående vänner till saken hemma och utomlands glädja rösträttsarbetarna.

Jag är säker på att utgivandet av Rösträtt för Kvinnor är ett stort och gott företag, väl värt att lyckas.

Martina G. Kramers,
redaktör av Jus Suffragii.

Kvinnlig rösträtt — nykterhet. Under denna rubrik skriver nykterhetskommitténs ordförande riksdagsman S. H. Kvarnzelius i L. K. P. R:s artikelserie: Bland de många olika slag av föreningsverksamhet vår tid har att uppvisa, är det ingen som kvinnorna omfattat med så stort intresse som just nykterhetsrörelsen. En blick i våra större nykterhetsorganisationers medlemsstatistik är tillräcklig för att bestyrka riktigheten av detta påstående. Så t. ex. utgjorde kvinnornas antal, enligt senast tillgängliga statistik, inom Goodtemplarorden 68,625 eller 45 proc., inom Templarorden 22,519 eller 46 proc. och inom Verdandiorden 6,359 eller 36 proc. av samtliga medlemmar.

Hr Kvarnzelius slutar sin artikel med följande ord: För en god och tillfredsställande lösning av nykterhetsfrågan, så långt den på lagstiftningens väg kan lösas, måste det bliva mycket säkrare utsikter, därest kvinnorna i vårt land erhålla lika politisk rösträtt som männen.

Kvinnorösträtten — nationens räddning.

Inlägg i rösträttsfrågan av f. ledamoten i Riksdagens första kammare Alb. Bergström.

Från de rösträttskrävande kvinnornas trofaste vän och mångårige förkämpe inom riksdagen brukspatron Alb. Bergström har redakt. mottagit nedanstående inlägg. Den rashygieniska synpunkten vid bedömandet av rösträttens utsträckning till kvinnorna torde vara det mest djupgående argumentet för kvinnorösträtten sedd från hela folkets synpunkt och i själva verket alltför sällan påpekat. Vad förslaget att tills vidare giva rösträtt endast åt gifta mödrar och kommunalt röstberättigade kvinnor beträffar, är det uppenbart, att det icke kan finna stöd hos L. K. P. R., som ända från början satt som sitt mål: rösträtt för kvinnor på samma villkor som för män.

Det finnes väl knappast några förhållanden i tillvaron, som ej kunna ses från olika synpunkter och därigenom uppfattas olika. *Saken* i sig själv är densamma, men den ter sig på helt olika *sätt*, beroende på den ståndpunkt från vilken den ses — och de möjligheter som finnas i förmåga att uppfatta. De yttre tingens form kunna ej uppfattas av en blind, tonerna ej beröra en döv. Ja, t. o. m. om vi ha sinnen normalt utvecklade, vilseledas vi av dem. Icke är det växande gräset grönt. Det reflekterar endast ljusstrålar av en viss väglängd, som på våra synorgan frambringar intrycket av denna färg.

Man får då ej låta sig uppröras utav, ja man kan knappt förvåna sig över, om det i en så mångsidig fråga, som den om kvinnans rösträtt, finnes olika uppfattningar och man har knappast rätt till annat, och för att bedöma graden av vars och ens befogenhet, vilket ju är det viktigaste, än att söka grunderna på vilka de olika meningarna uppbyggts.

Men hur skall man, med utsikt att komma till rätta, kunna verkställa en dylik analys, om man icke ens fullt kan lita på sina egna sinnen — för att nu icke ingå på det förhållandet, att vi, efter allt att döma, sakna sinnen för uppfattning av kanske t. o. m. de flesta företeelserna i vår omgivning?

Detta möter svårigheter, men vid närmare eftertanke torde nog i allmänhet tillfredsställande ledning finnas för bedömandet. Det är visserligen sant att mången ej kan säga om t. ex. en gran är röd eller grön, men granen har ändå en massa egenskaper, som för alla skiljer den från t. ex. en björk och gör en förblandning otänkbar.

Bland dessa egenskaper vill jag särskilt här framhålla en, nämligen att granen sätter frö av vilka endast granar kunna uppkomma, liksom att björken sätter frö, av vilka aldrig gran kan erhållas. Detta är ett förhållande som ej slår fel enligt någons uppfattning. Frö av ena eller andra slaget kan komma på en plats, där det ej gror, det kan i sig själv vara mindre kraftigt, och om det kommer i grobar jordmån, kan denna vara mer eller mindre lämplig, därigenom beredande olika möjligheter för plantan att utveckla sig, men granfröet kan ändå aldrig ge annat än en gran som resultat.

Men det är ej blott granen som ger granfrö och björken björkfrö, utan hos allt som lever och fortplantar sig ärva efterföljande generationer så i huvudsak föregående yttre former och inneboende egenskaper, att beskaffenheten av allt levande som finnes, måste ses som en given följd av denna naturens stora och allmänna lag.

Tillämpat på ett folks tillvaro ställer detta som ett oavvisligt krav på föregående generationer att deras såväl kroppsliga egenskaper som andliga begåvning, tränas och utvecklas i alla riktningar, vilka ha betydelse för folkets framtida sundhet och lycka. Och det är ej nog med vad man i det avseendet gör för männen. Det är fullt lika viktigt, att allt göres även för kvinnans daning, emedan hennes egenskaper och begåvning nedärvas likaväl som mannens. Vi se huru en historieskrivare framhåller, att t. ex. bröderna Ericsson icke ärvde sin andliga begåvning efter fadern, utan efter sin mor, som medfört den i arv inom sin släkt.

Med det fullständiga beroende som vi stå i till det lands lagar, institutioner och bruk, i vilket vi fostrats och verka, ligger det i sakens natur att utformandet av dessa är ett synnerligen gynnsamt fält för den andliga begåvningens utveckling. Varje åtgärd från det allmänna medför verkningar för enskilda i det dagliga praktiska livet, och om man själv har inflytande på de åtgärder, som vidtagas av samhället i sin helhet, så tvingar det ansvar, som naturligt ligger häri, att överväga dessa åtgärders verkningar. Saknar man inflytande, då är den drivande kraften för arbetet, och i och därmed även daningen bortryckt. Man sår, genom att underhålla detta inflytande, liknöjdhet, skördar okunnighet, och har slaven som resultat. Till och med gamla tiders kulturfolk, som hade så ringa insikter och erfarenhet om villkoren för rasers såväl förädling som degenerering, hade klar uppfattning härom och förklarade, att intet verksammare medel fanns att hålla ett folk i slaveri, än att hålla det i okunnighet.

Sett sålunda från synpunkten av denna stora, allmänna, allt levande gällande naturlag, att efterkommande ärva föregående generationers egenskaper och begåvning, bör kvinnan ej undandragas inflytande på allmänna angelägenheter, och hon bör lämnas rösträtt, det enda lagliga sätt, som nu finnes för att utöva detta inflytande.

Men det gives flera skäl för kvinnans rösträtt, om dessa också icke äro av så allmän och genomgripande natur. Som medlem i samhället och beroende av dess lagar och institutioner har hon rätt att på dessa öva inflytande. Samma mänskliga rättigheter har också kvinnan som mannen. Allt tal om allmän rösträtt är ett bedrägeri, så länge kvinnan, halva nationen, saknar den. Det inflytande till förbättring och utveckling av samhället, som endast kvinnan genom sin särskilda erfarenhet och delvis livsbestämmelse är i tillfälle att utöva går också samhället miste om genom att förmena kvinnan rösträtt.

Dessa med flera skäl tala så avgörande för kvinnans rösträtt, att den som gjort sig någorlunda förtrogen med dem har lätt att känna sig upprörd av den brist på förståelse, vilken man ser hos dem som förneka denna rätt. Se vi emellertid lugnt på de skäl, som ligga till grund för detta förnekande, så äro även dessa av sådan beskaffenhet, att de ej tillåta förbiseende.

Redan angående männens inflytande på politiken yttrar en av Englands störste historieskrivare, Lecky: "Nu finner man att hela massor obildade valmän, tidningsskrivare, demagoger och intrigmakare oupphörligt lägga sin näsa i varje fråga som kommer på tapeten, och i mer eller mindre grad söka utöva ett tryck på representanternas åsikter. De svåraste frågor angående den utländska politiken, medförande följder av den mest olikartade, invecklade och fjärrgående natur, behandlas på stora folkmöten av folkmassor, som ej äga någon verklig känsla av personligt ansvar och ej den minsta detaljkännedom om de frågor, i vilka de med så mycken tvärsäkerhet yttra sig. Om den inre och ännu mer den yttre politiken skall bero av dessa godtyckliga, våldsamma vindkast från en okunnig, oansvarig och ointresserad agitation, är fördärvet snart för handen."

Yttrandet, som helt naturligt i högre grad bör ha tillämpning på kvinnan, vilken hittills mindre än mannen tränats i allmänna frågor, kan synas hårt, men den, som av historien lärt sig dess sanning och följderna, som ett dylikt sakernas tillstånd medfört, den kan och får ej se saken så.

Även om därför ingen annan betänklighet än denna funnes, är det sålunda uppenbart, att den utvidgade rösträtten måste så kvalificeras, att den icke leder till en villervalla, som kan orsaka statens undergång. Om man sökte dana kvinnans andliga begåvning på bekostnad av nationens säkerhet, och denna ginge under, då vore ju all daning gagnlös, ty vartill skulle den högre intelligensen och de utvidgade rättigheterna gagna, om man hade förlorat friheten och möjligheten att göra dem tillgodo? Därom kan heller icke råda minsta tvivel, att kvinnan nu, även utan rösträtt, har en långt lyckligare ställning, än om hon tillhörde ett underkuvat folk.

Vägas dessa i all korthet anförda skäl för och emot kvinnans rösträtt mot varandra, skall man säkert finna, att den meningen har lika inskränkt synpunkt vid bedömandet av frågan, vilken helt vill avstänga kvinnan från rösträtt, som den vilken vill göra denna rösträtt allmän. Båda dessa ytterligheter kunna medföra fara för staten, och fara av så ödesdiger natur att den icke ens får frammanas i en partistrid, vad denna än i övrigt må gälla.

Svårigheten ligger uti att avpassa rösträttens utsträckning — sett ur synpunkten av nationens väl — och att man ej klargör gränsen genom att uppställa statistiska befolkningstabeller, det borde resultatet, som framgick ur rösträttens utsträckning för männen, till fullo visa, om man nämligen vill draga lärdom av erfarenheten. Man kan möjligen få statistik på huru många män som sköta sitt arbete så att det blir inkomstbringande och till och med i vad grad detta är händelsen, men att få statistik på huru många som sköta sina inkomster, så att dessa skydda dem och familj mot nöd, ja bete sig som människor mot de sina, därpå vågar väl knappast någon statistiker inlåta sig, och dock torde detta hos kvinnorna vara mera bestämmande för politiska meningar, än alla de grunder som uppställts för befolkningsstatistiken.

Rösträttens utsträckning, med hänsyn till samhällets bästa, torde knappast sålunda låta utreda sig på de vägar man hittills beträtt, och någon annan lär väl icke med tillförsikt kunna beträdas, än att med minsta risk söka vinna erfarenhet. Ansvarskänslan är den som i första hand frammanar omtänksamhet och försiktighet och denna känsla är i regel icke mera framträdande än hos en moder, då det gäller hennes barn. Till och med hos djuren finner man nästan utan undantag rörande bevis härpå. Det ligger då nära till hands att tänka sig att rösträtten i första hand bör tilldelas gifta mödrar. Nativitetens faktiska förhållanden ge också en allvarlig maning härtill. Men i och med männens utsträckta rösträtt finnes ju ej något skäl emot att även giva kommunalt röstberättigade kvinnor denna rätt, en rätt som ej kan medföra någon fara på grund av deras samhällsställning.

Men det finnes nog icke mycken utsikt till att kvinnorösträtten skall komma att införas på ett så naturligt och försiktigt sätt, sedan den indragits i partistriderna. Det kommer nog redan på grund därav att gälla allt eller intet. Icke kan man för övrigt tänka sig möjligheten utav, i frågans nuvarande skede, att i all framtid inskränka rätten till ovannämnda kategorier, och inte heller är detta önskvärt, om det visar sig att kvinnan kan danas för det politiska och därigenom bli till gagn för samhället.

Det kan därför sättas i fråga, om det icke redan nu vore skäl att söka åstadkomma en lösning av hela rösträttsfrågan — den manliga anses ju icke heller slutgiltigt löst — i samband med den på dagordningen stående frågan om den kvinnliga rösträtten, en lös-

KVINNAN I HEMMET OCH I YRKET
ÄR BÄST BETJÄNAD
MED EN
"SINGER".

EAU MONO
(Professor MONO)
Oöverträffat medel för erhållande av klar och fräsch hy.
Pris Kr. 3.—, 5 50, och 10.—.
FRANSKA PARFYMMAGASINET
Hovleverantör
21 Drottninggatan 21, Stockholm.
Riks Tel. 33 09. Allm. Tel. 311. (KR 476)

Genom ett fönster.

För Rösträtt för Kvinnor av Marika Stjernstedt.

En gång längesedan, i en mörk och avlägsen småstad, gick jag en afton på en öde bakgata förbi ett lågt envåningshus. Ett snålt snöfall pinade sig fram, jag stretade i blåsten, och när det vänliga ljuset från ett fönster föll framför mig, stannade jag ovillkorligt och såg upp.

Framför mig låg ett rum, i vilket jag kunde se rätt in. Det visade en småborgerlig, hederlig, icke fattig miljö. Intill fönstret blommade månadsrosor, sällsamt i vinternatten. Mitt i rummet var ett bord, och vid detta samtalade två män, en yngre och en äldre. De voro ivriga, allvarliga. På bordet lågo papper, handlingar, de sågo på dem, lade dem tillbaka. Också bläck och penna hade de till hands, och tydligen förhandlade de viktiga ting. En familjs öde, tänkte jag... Men bakom dem, på soffan vid rummets långvägg satt en kvinna och grät.

Kvinnan kunde vara den äldres dotter och den yngres hustru, eller kanske den äldres hustru, den yngres syster. Hon hade ett ansikte utan ålder, ej vackert, ej fult, endast behagligt, ja, gott. I vilket fall som helst, ingen av männen ägnade henne den minsta uppmärksamhet. De talade, ett par gånger såg hon vädjande upp, men de märkte det ej, gledo förbi det, och hon återtog sin gråt.

Varför denna gråt?

Ingen av de tre var sorgklädd. Dörren öppnades, och ett rödkindat barn hoppade in. Allt verkade vardag, ostört lugn, utom männens intensiva, avgörande samtal. Den ene av dem ledde godlynt ut barnet, och därvid såg kvinnan åter upp, men ingrep ej, och männen fortsatte som förut. Kvinnan var utom, hon var som om hon icke funnits i rummet — inte mer än jag.

Varför, tänkte jag, varför? Och jag blygdes för att stå och betrakta detta stumma, bittra skådespel, i vilket jag fylldes av en lönlös önskan att ingripa.

I samma ögonblick öppnades emellertid dörren på nytt, och nu var det en äldre kvinna, som stod där. En bred hedersgumma, mor, svärmor, hur man vill. Med skarpa ögon bakom brillorna betraktade hon scenen, ställde en kort fråga (:hur dags skall maten in? tänkte jag därute!) fick svar och gick igen. Ack, den gamla frun, hon visste sin roll, hon, hon stängde dörren så lugnt bakom sig och höll sig ute, satte sig i sitt kök, vaktande korngröten och betänkande, att dramat därinne, det var männens sak. Hon bara måste förvåna sig över den andra, som gitter sitta där och gråta, hellre än att inte alls få vara med! Den gamla, förståndiga frun!

Men jag måste gå vidare, och när jag en halv timme senare åter passerade platsen, oemotståndligt dragen denna väg, hade en ridå med schweizerlandskap och vattenfall gått ned för den lilla sorgespelsscenen. Slutakten fick jag inte bevittna.

Vad hade det varit för historia?

Överflödigt att fråga, där det ges tusen svar och var och en kan komma med sitt, tragiskt eller komiskt — om man har hjärta till det! I mitt minne präglades den lilla bilden in: det hemvarma, hyggliga rummet, från vilket endast en glasruta skilt mig, den allvarliga förhandlingen, för vilken barnet fördes bort och gamlafrun drog sig tillbaka, och så den lilla människan, som ingen gav en blick och som inte funnit sig någon annan utväg än bittra tårar i ett soffhörn. Framförallt henne kunde jag inte komma ifrån, den lilla ensamma och hjälplösa kvinnan, en bland tusen, och av henne fick jag det första fröet till en dyrbar lärdom: aldrig ville jag, att det skulle gå mig som henne.

Kära lilla fru, det stod en främmande ute på gatan och såg er, och medan ni inte fick dela de båda herrarnas bekymmer, delade hon er sorgsenhet. Kanske, om ni vetat det, skulle ni fattat en smula mod och lyft upp huvudet igen, icke minst av känslan, rätt och slätt, att ögon voro riktade på er. Ingen ser mig, tänkte ni ju, jag finns ju inte ens till.

Men så är det inte. Ni finns tvärtom, och man ser er. Ni är inte ensam, tusentals främlingar omkring er äro edra vänner. Vad än tvisten därinne gällde, min känsla gav er rätt, bara därför att ni visste så litet om detta och var så svag. Det är galet, tänkte jag, galet! Ett helt litet världsproblem visade sig för mig som i ett nötskal, och vem skall inte förstå, att mitt hjärta tog parti som det gjorde?

Kvinnornas opinionsmöte i Stockholm.

Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt i Stockholm anordnar med anledning av den kungl. propositionen om rösträtt och valbarhet för svensk kvinna offentligt möte söndagen den 14 april kl. 1,30 e. m. i Fenixpalatsets stora sal, Adolf Fredriks Kyrkog. 10 enligt följande program:

"Sverige."
Mötet öppnas av föreningens ordförande, fröken Anna Lindhagen.
Tal av Landsföreningens ordförande, fröken Anna Whitlock.
Tal av fru Agda Montelius.
"Vårt land."
"Medborgarsång."
Tal av fru Agda Östlund.
Tal av fil. d:r Gulli Petrini.
"Kvinnornas lösen."
Resolution.
"Du gamla, du fria."

Regeringen och riksdagen äro inbjudna till mötet.

De frisinnade och kvinnans rösträtt.

Vid Blekinge läns frisinnade valkretsförbunds årsmöte i Karlshamn fattades enhälligt följande resolution:

Blekinge läns frisinnade valkretsförbund samlat till årsmöte i Karlshamn anhåller att få uttala sina sympatier för det förslag till lösning av kvinnornas rösträttsfråga, som nyligen framlagts för riksdagen, ävensom sitt fulla förtroende för regeringens politik för övrigt.

Talare på mötet voro kapten C. G. Falck, fröken Sigrid Kruse och riksdagsmannen direktör U. Leander. Mötet var talrikt besökt och intresset för kvinnans rösträtt mycket stort.

ning, genom vilken man efter all sannolikhet ej utsatte staten för större risker än den redan kläder och som undanröjde de huvudsakligaste anledningarna till fortsatta strider på detta område, till gagn för ett ostört utvecklingsarbete i andra riktningar.

Om man undantager könsstrecket, är nu åldersstrecket den gräns, som närmast kan bli föremål för meningsskiljaktigheter, och som utestänger största antalet medborgare från rösträtt. Varför icke med ens borttaga även denna gräns och låta varje samhällsmedlem få sin röst? Att rösträtten, såväl som annan rätt, för de härigenom tillkommande väljarna, skulle utövas av föräldrar eller andra målsmän är uppenbart, och man hade endast att taga under övervägande vid vilken tid myndighetsåldern, särskilt för rösträtts utövande, borde fastslås, då samhället här torde böra kräva större mognad, än som erfordras i andra avseenden, där ej ansvaret är så stort och där det ej erfordras så stora insikter. Naturligen borde barnen med både trygghet och tillfredsställelse också se föräldrarna i det längsta utöva denna rätt.

Med en dylik anordning skulle rösträttens tyngdpunkt på ett naturligt sätt komma att förläggas till den varje samhällsmedlems ålder, under vilken man måste förutsätta att ansvarskänsla och själskrafter äro som mest utvecklade. Inflytandet ökades samtidigt med att erfarenheten och ansvaret växte och under själslivets starkaste period, samt avtoge med arbetsförmågans sjunkande, genom att överflyttas till de då utvecklade nya generationerna.

Att också andra sidor i rösträttsfrågan, förutom här berörda, såsom t. ex. valmetoden och kretsindelningen m. fl., kräva ytterligare utredning för frågans definitiva lösning, torde erfarenheten redan lärt. Emellertid kunna ej dessa ha samma betydelse och stå icke i så omedelbart sammanhang med frågan för dagen som det ovan berörda. Då detta, om också icke alldeles nytt, likväl torde ha mindre övervägts av den stora allmänheten, så borde tillfället vara lämpligt att så sker, då kvinnans rösträtt oavvisligt står på dagordningen och då, om den även skulle falla i sin nuvarande form, den dock på grund av vad ovan anförts måste fram, om vi ej vilja döma nationen till degeneration och undergång.

Bosjön i mars 1912.

Arbetet ute i landet.

Föreningsmeddelanden och referat från opinionsmötena måste på grund av utrymmesskäl stå över till nästa nummer.

Nya landvinningar. F. K. P. R. ha bildats i Järvsö och Alfta, Hälsingland, efter föredrag av fröken Elin Pålman.

* * *

I Eringsboda, som förut varit filial till Ronneby F. K. P. R., har nu självständig förening bildats.

Ett länsförbund för Jämtland och Härjedalen av Föreningen för kvinnans politiska rösträtt har bildats i Östersund. Första förbundsmötet kommer att hållas i augusti.

Vidare ha länsförbund bildats för Göteborgs och Bohus län med fru Frigga Carlberg som ordförande samt för Blekinge län med fru Augusta Tonning som ordförande.

Barnmorskorna och den kvinnliga rösträtten. Vid Kvinnornas diskussionsklubbs senaste sammanträde höll fröken Anna Häggbom, f. d. ordförande i Stockholms barnmorskesällskap, ett synnerligen intressant och med livligt bifall mottaget föredrag över ämnet Lagstiftare och barnmorskeämbetet.

Efter en stunds diskussion beslöt mötet göra följande uttalande: När barnmorskekårens billiga krav behandlats i riksdagen har det visat sig att männen ägt ringa förståelse för denna för sin plikttrohet kända kår, vars yrkesskicklighet är av så utomordentligt stor betydelse för kvinnorna och vars sociala ställning och bildningsgrad är beroende av de löneförmåner och den yrkesutbildning de erhålla. Därav framgår, att det är svårt för männen att ensamma riktigt och rättvist lagstifta i yrken, som enbart beröra kvinnorna. Mötet uttalar därför en kraftig vädjan till riksdagen att snarast möjligt ge kvinnorna deras medborgarrätt.

C. S. A:s utbildningskurs för praktiskt socialt arbete. Den kurs för utbildning till mera krävande poster inom det sociala arbetet, som Centralförbundet för socialt arbete anordnat under ett par föregående år, kommer att upprepas även under läsåret 1912—1913. Kursen ger en mångsidig socialhygienisk utbildning, omfattande såväl teoretiskt som praktiskt arbete, besök vid institutioner av olika slag, diskussioner och föredrag i sociala ämnen m. m. Den avser att utbilda för platser vid bostadsinspektion, fosterbarnsinspektion, vicevärdskap i arbetarbostadshus m. m. Såväl manliga som kvinnliga elever mottagas; inträdesfordringar äro kunskaper motsvarande realskoleexamen och en minimiålder av 21 år. Företräde lämnas åt dem, som äga praktisk utbildning av något slag eller föregående erfarenhet om social verksamhet. Kursen börjar den 1 okt. och avslutas omkring 1 juli. Ansökan om deltagande insändes till C. S. A:s byrå, Lästmakaregatan 6, Stockholm, där prospekt rekvireras och muntliga upplysningar meddelas kl. 1—3 e. m.

Friska blommor och vackra begrafningskransar
"LA ROSE" Blomsterhandel
30 Sturegatan, Stockholm.

ROHTLIEB & COMP.
Innehavare:
Översättarinnan EMILIE KULLMAN
Kontor:
Nybrogatan 26, Stockholm.
Prima Anthracit i olika krossningar.
Hushållskol, Cokes,
Marie-Brikotter till billigaste priser.
Riks Tel. 40 62. Allm. Tel. 78 39.
(K. R. 403)

Nyare rösträttslitteratur:

F. A. Bather, M. A., D. Sc., F. R. S.: *Till de svenska männen.* Utgivet av Uppsala F. K. P. R. 6 öre; 4:50 pr 100 ex.

Ezaline Boheman: *Riksdagsmannavalen 1911 och kvinnornas rösträttsfråga.* Utgivet av L. K. P. R. 3 öre.

Anna Bugge-Wicksell: *Gifta kvinnors kommunala rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 25 öre pr 100 ex.

Frigga Carlberg: *Varför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen.* Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Varför fru Håkanssons dotter gick in i rösträttsföreningen. Utgivet av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre.

Carrie Chapman Catt: *Går kvinnorösträttsrörelsen framåt?* Jämte en kort biografi över Mrs. Catt av Ezaline Boheman. Utgivet av L. K. P. R. 15 öre.

H. E. Hallberg: *Kvinnan i hemmet och samhället.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sigrid Kruse: *Nykterhetsfrågan och kvinnornas rösträtt.* Utgivet av L. K. P. R. 90 öre pr 100 ex.

Selma Lagerlöf: *Hem och stat.* Utgivet av Falu F. K. P. R. 5 öre.

Klara Lindh: *Den svenska kvinnorösträttsrörelsens historia i korta drag.* Utgivet av L. K. P. R. 5 öre.

Sofi Lindstedt: *Varför böra religiöst övertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen?* Utgivet av Stockholms F. K. P. R. 5 öre.

Elin Wahlqvist: *Partipolitiken och kvinnornas rösträttsfråga.* Utgivet av L. K. P. R. 3 öre.

Alice Zimmern: *Kvinnornas rösträtt i skilda länder.* Med ett förord av Mrs. Chapman Catt. A.-B. Ljus förlag. 1 kr.

Hur kunna gifta kvinnor förvärva kommunala rättigheter? 25 öre pr 100 ex.

Kortfattad ledning för kvinnornas deltagande i de kommunala valen. 60 öre pr 100 ex.

Minneslista. (6:te uppl.) 5 öre.

Rekvisitioner ställas till
L. K. P. R:s Expedition
6 Lästmakaregatan, Stockholm.
Telefoner: Riks Norr 6 00; Allm. Brunkeb. 9 44.
Öppet alla vardagar kl. 3—4 e. m.

Till Sveriges kvinnor!

Stöd arbetet för kvinnans medborgarrätt genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening. Rösträttsföreningar finnas i de flesta städer samt i ett flertal mindre samhällen över hela landet.

Medlemsavgiften överstiger aldrig 1 krona.

Hos alla bokhandlare:
HEMUPPFOSTRAN
Föredrag af *Dagmar Waldner.*
Pris 25 öre.
Ivar Hæggströms Bokförlags A. B., Stockholm.

P. A. Collijns
Extra Prima
o. Prima
Bomullslärft.
Marknadens
bästa
kvalitéer.

D:r Elin Beckmans Hetluftsinstitut
Västmannagatan 3, Riks 105 52, Stockholmstel. Br. 45 52.
Rådfrågningstid: Vard. 1/2 3—4
Behandling av rheumatism, gikt, efterbehandling av ledskador, neuralgier, frostskador och vissa fall av börjande ålderdomsbrand.
OBS.! Kan även anordnas i patientens hem. (K.R. 432)

Prenumeration i utlandet å RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR sker genom insändande av Kr. 1:75 i postanvisning till tidningens expedition, 6 Lästmakaregatan, Stockholm.

JUS SUFFRAGII
Tidning utgiven av
International Woman Suffrage Alliance
utkommer den 15 i var månad.
Redaktör: *Martina G. Kramers,* 92 Kruiskade, Rotterdam, Holland.
Prenumeration sker pr år genom insändande av 3 kr. i postanvisning till redaktionen.
Tidningen utgives i en engelsk och en fransk upplaga.

Rösträttsbrevkort.

Brevkort med porträtt och uttalanden av kända förkämpar för kvinnans politiska rösträtt:

Ser. I utgiven av Göteborgs F. K. P. R. 5 öre pr st.; 50 öre pr 12 st.
» II » » Uppsala F. K. P. R. 10 öre pr st.; 1 kr. pr 12 st.
» III » » Paul Heckschers förlag. 10 öre pr st.; 1 kr. pr 12 st.

L. K. P. R:s Expedition,
6 Lästmakaregatan, Stockholm.

Prenumerera på Rösträtt för Kvinnor!
All prenumeration sker på posten.

Rösträtt för Kvinnors

fjärde nummer innehåller bl. a.:

Verner v. Heidenstams uttalande om kvinnorösträtten.
Regeringsförslaget.
England efter slaget.
Kvinnornas dag.
På föreläsningsturné i Norrland. Av *Elin Pålman.*
Politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor. Kungl. propositionen.
Rösträttspropositionen i pressen.
In memoriam.
Vad våra vänner säga. *Martina Kramers.*
Kvinnorösträtten — nationens räddning. Av *Alb. Bergström.*
Genom ett fönster. Av *Marika Stjernstedt.*
De frisinnade och kvinnans rösträtt.
Notiser.

Stockholm, Ivar Hæggströms Boktryckeri A.-B., 1912.